

Ιστορία ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΩΡΑΙΤΗ

693.717.8812

www.kmoraiti.gr

18/8/2020

3. Διανομή των εθνικών κτημάτων

Το ζήτημα των εθνικών γαιών: πρόβλημα του νέου ελληνικού κράτους που κληροδότησε η οθωμανική κατοχή

Εθνικές γαίες: οι ακίνητες, οι κτηματικές ιδιοκτησίες των Οθωμανών στις περιοχές που περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η γη αυτή ανήκε: 1. είτε στο οθωμανικό δημόσιο 2. είτε σε μουσουλμανικά ιδρύματα 3. είτε σε ιδιώτες ως ιδιοκτησία ή ως δικαίωμα νομής. Οι περιουσίες περιήλθαν στην κυριότητα του ελληνικού κράτους «επαναστατικώς δικαίω».

Για τις ελληνικές κυβερνήσεις αποτέλεσαν το μόνο κεφάλαιο κατά τον πόλεμο

Δυνατότητες χρήσης

1. Χρησιμοποιήθηκαν ως υποθήκη για τη σύναψη δανείων
2. Ως μέσα εξασφάλισης εσόδων μέσω της εκποίησης τους

Έκταση: κατά προσέγγιση μπορεί να υπολογιστεί γιατί το οθωμανικό καθεστώς για την έγγειο ιδιοκτησία ήταν πολύπλοκο. (περίπου 4.000.0000 έως 5.000.000 στρέμματα).

Προβλήματα

- Πολλοί από τους καλλιεργητές των κτημάτων είχαν δικαίωμα εκμετάλλευσης από τα προεπαναστατικά χρόνια: καλλιεργούσαν τα χωράφια για πολλές γενιές αποδίδοντας ένα ποσοστό στον ιδιοκτήτη. Έτσι, το κράτος ήταν δύσκολο να τους ζητήσει εξαγορά με υψηλό αντίτιμο.
- Η εξαγορά απαιτούσε ξεκάθαρους τίτλους ιδιοκτησίας, πράγμα ανύπαρκτο στον οθωμανικό χώρο που υπήρχαν επάλληλα δικαιώματα επί της γης.
- Στη Στερεά Ελλάδα ένα σημαντικό τμήμα των εθνικών γαιών που δεν ήταν στον έλεγχο των επαναστατών πέρασε σε ιδιώτες με εξαγορά από τους οθωμανούς ιδιοκτήτες σε χαμηλή τιμή και το κράτος δεν είχε πρόσδοα ως διαμεσολαβητής.
- Γίνονταν καταπατήσεις, ιδιαίτερα σε εποχές ταραχής και κρίσης και δεν μπορούσαν να αποδειχθούν.
- Στην έγγεια ιδιοκτησία το οθωμανικό δίκαιο διέφερε από το βυζαντινορωμαϊκό που υιοθέτησε το ελληνικό κράτος και η προσαρμογή άφηνε περιθώρια για ατασθαλίες.

Συνέπεια: Οι τάσεις οδήγησαν στον πολυτεμαχισμό των εθνικών γαιών σε μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες και όχι στη συγκέντρωση μεγάλων κτημάτων σε λίγους κεφαλαιούχους.

Αιτίες πολυτεμαχισμού:

- Η έλλειψη μεγάλων κεφαλαίων
- Η τάση απόκτησης ακίνητης περιουσίας στις πόλεις, κυρίως στην Αθήνα
- Η απόκτηση μεγάλης έγγειας ιδιοκτησίας δεν ήταν στις προθέσεις των πλουσίων

Συνέπειες του πολυτεμαχισμού:

- Άμβλυνε τις αντιθέσεις και απέτρεψε κοινωνικές εντάσεις
- Δημιούργησε μικρές ιδιοκτησίες ευπρόσβλητες στις κρίσεις, έκθετες στην αγορά και στις φορολογικές πιέσεις
- Ευνόησε την ανάπτυξη συστήματος πολιτικής προστασίας: οι τοπικοί πολιτευτές παρέμβαίνουν στους κυβερνητικούς μηχανισμούς του κράτους για να περιορίσουν τις πιέσεις, όπως οι προεστοί προεπαναστατικά.

Νομοθετικές ρυθμίσεις

Οι αντιμετώπιση του προβλήματος έγινε με νομοθετικές ρυθμίσεις (1870-1871)

Στόχοι:

1. Η εξασφάλιση των ακτημόνων χωρικών με την παροχή γης απαραίτητης για την επιβίωση τους.
2. Το κράτος προσπαθούσε να εξασφαλίσει δικαίωμα εκποίησης ώστε να έχει έσοδα για να περιορίσει το δημοσιονομικό αδιέξοδο.

Αποτέλεσμα στόχων: Οι στόχοι ήταν αντιφατικοί και επιτεύχθηκε μόνο ο πρώτος ικανοποιητικά.

Ρυθμίσεις:

- Οι δικαιούχοι αγρότες μπορούσαν να αγοράζουν όση γη ήθελαν με ανώτατο όριο 80 στρέμματα για ξηρικά εδάφη και τα 40 για αρδευόμενα. Όμως φάνηκε ότι οι φιλοδοξίες ή οι δυνατότητες των αγροτών ήταν περιορισμένες και ο πολυτεμαχισμός μεγάλος.
- Οι περιοχές που χαρακτηρίζονταν ως φυτείες, ελαιόδενδρα και αμπέλια ήταν μικρότερος από εκείνες που προορίζονταν για καλλιέργεια δημητριακών.

Αποτελέσματα:

- Σημαντική διανομή των καλλιεργήσιμων γαιών
- Μόνο το 50% πληρώθηκε στο κράτος από τους αγοραστές